

อนาคตการพัฒนาชนบทไทย

ดร. ไพรัตน์ เตชะรินทร์
ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการ
กรมการพัฒนาชุมชน

๑. บทนำ

ในช่วงระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา แนวความคิด การพัฒนาชนบทมีมากมายจนหาข้อยุติไม่ได้ สาเหตุหนึ่งสืบเนื่องจากข้าราชการที่ส่งไปดูงานและ ศึกษาต่อต่างประเทศได้รับอิทธิพลด้านความคิด ทางวิชาการมากสาขาด้วยกัน บางสาขาได้ศึกษา อย่างเชี่ยวชาญโดยเฉพาะจนลิ้มความสัมพันธ ์และความสำคัญของสาขาวิชาการอื่น เช่น การ เกษตร การศึกษา การสาธารณสุข การเมือง การปกครอง แต่ละสาขาล้วนมองแนวทางการ พัฒนาชนบทในพื้นฐานและสมมติฐานของตนเอง ข้าราชการเหล่านี้เมื่อกลับมาทำงานในสังกัด ของตนเองตามกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ จึง เริ่มโครงการพัฒนาตามที่ตนศึกษาตามความถนัด และความรู้อันที่ได้รับจากต่างประเทศ

นอกจากการศึกษาในระดับปริญญาแล้ว ยัง มีการประชุม สัมมนาระหว่างประเทศ ซึ่งนับเป็น โอกาสดีที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในหมู่นัก พัฒนาทั้งหลาย เมื่อประชุมกลับมาก็จะเริ่มนำ

แบบอย่างที่เหมาะสมที่ประเทศอื่นทำได้ผลมาปรับเสนอเป็น โครงการพัฒนาอยู่ภายใต้สังกัดของหน่วยงานที่ ตนทำงานอยู่

การประชุมสัมมนาไม่ว่าจะจัดขึ้นภายใน ประเทศ หรือต่างประเทศ มักจะได้รับความ อนุเคราะห์จากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีความ หวังดีที่จะให้การสนับสนุนประเทศที่กำลังพัฒนา หรือมิฉะนั้นก็ได้รับทุนการจัดสัมมนาจากองค์การ ต่างประเทศหรือองค์การ อาสาสมัครต่างประเทศ ปัจจุบันนี้พอจบการสัมมนาก็จะตามด้วยสิ่งล่อใจ โดยมีความช่วยเหลือโครงการพัฒนาตามหลัง ผู้ จัดสัมมนาจะให้ผู้เข้าร่วมประชุมเขียน โครงการ เสนอขอความช่วยเหลือ หลายคนสรุปว่าเป็นวิธี การหางานทำของชาวต่างประเทศ ทั้ง ๆ ที่รู้แก่ ใจก็ยังคงทำโครงการเสนอขอความช่วยเหลือ เพราะเกรงเสียเปรียบประเทศอื่นหรือหน่วยงาน อื่น จะได้ทุนความช่วยเหลือไป

องค์การให้เงินกู้ไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนา หรือองค์การที่จัดตั้งขึ้น โดยความร่วมมือระหว่าง

ประเทศ สถาบันการเงินเหล่านี้ก็มีรูปแบบ และนโยบายการสนับสนุนโครงการพัฒนาชนบทเน้นหนักในด้านต่าง ๆ กัน จะเห็นว่าบางสถาบันจะให้กู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำ จะส่งผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ เสนอความเห็น แนะนำแนวทางการเสนอโครงการเงินกู้ประเภทต่าง ๆ และก็วางรูปแบบการพัฒนาโครงการที่ต้องการนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะบางสาขาที่มีความรู้ ความชำนาญมากมาย เพื่อให้โครงการเงินกู้ต้องขอผู้เชี่ยวชาญมาประจำทำงานด้วย โดยเฉพาะในระหว่างการขอกู้เงิน รัฐบาลไทยก็ต้องรับภาระการจ้างผู้เชี่ยวชาญส่วนหนึ่งจากเงินกู้ ความจริงผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นคนไทยก็สามารถทำได้ หากพิจารณาด้านวิชาการแล้ว คนไทยไม่แพ้คนต่างชาติ รัฐบาลไทยก็แก้ปัญหา แต่ที่แพ้ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศนั้น ก็เพราะแพ้ระบบการบริหารซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่มาอยู่ บางครั้งก็สามารถหลบหรือรับอภิสิทธิ์ช้อยกเว้นจากระบบการบริหารได้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่มาอยู่นั้น ต้องคอยดูแลผลประโยชน์แทนเจ้าของเงินกู้ หรือสถาบันที่ให้ความช่วยเหลือ

สถานการณ์ที่บรรยายมาข้างต้นมองอย่างผิวเผินก็ดูดีที่มีคนให้ความช่วยเหลือ มีคนคอยเอาใจใส่ต่อความต้อพัฒนาของเรา และก็คงจะยอมรับว่าได้มีโครงการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนพอสมควร หากไม่ได้รับความช่วยเหลือแล้ว

ก็คงจะต้องล้มหลังเหมือนเพื่อนบ้านบางประเทศ

แต่กับบริหารในวงราชการก็คงจะยอมรับว่ามีโครงการช่วยเหลือมากมายที่เสียมากกว่าได้ เริ่มต้นดี แต่ลงท้ายไปไม่ถึงเป้าหมาย โครงการพัฒนามากมายที่มาในรูปการทดลอง การหารูปแบบ การหาข้อยุติ โดยใช้หมู่บ้านเป็นห้องทดลอง และลงท้ายก็ไม่สามารถขยายรูปแบบการพัฒนาจริงอยู่หมู่บ้านเหล่านั้นอาจได้รับประโยชน์ในระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ แต่พอถอนตัวหรือต้องการนำไปขยายผลที่อื่นก็ทำไม่ได้ เพราะปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ ที่ทำไว้กับสถานภาพที่แท้จริงในแต่ละท้องถิ่นย่อมแตกต่างกัน และข้อสำคัญคือการทำเหมตด้านการเงินมากมายในโครงการทดลองจนแพงเกินกว่าที่รัฐบาลจะนำไปพัฒนาหมู่บ้านอื่นได้ ปัจจัยนำเข้าพิเศษอีกมากมาย เช่น นักวิชาการ เครื่องมือ จักรกล และค่าตอบแทนพิเศษสำหรับเจ้าหน้าที่ สิ่งเหล่านี้รัฐบาลก็ไม่สามารถจะรับภาระได้ ค่าถามก็คือหมู่บ้านอื่นอีกเกือบ ๕๐,๐๐๐ จะทำอย่างไร หากรัฐจะต้องทุ่มเทถึงขนาดนั้น และจะหาปัจจัยจากภายนอกเข้าไปสนับสนุนได้อย่างไร ความจริงโครงการพัฒนาที่ทดลองอยู่ขณะนี้ ยังขาดการประเมินผลระยะยาวว่า ผลสะท้อนการพัฒนานั้น จะนำไปปัญหาอะไรมาบ้างในระยะยาว ๑๐ ปี ๒๐ ปี จากนั้นไปจึงออกจะหมดหวังในความมั่นใจ

ว่าหมู่บ้านอีก ๕๐,๐๐๐ แห่ง จะได้รับการพัฒนาพร้อม ๆ กัน หากรูปแบบการพัฒนายังดำเนินการต่อไปเช่นนี้

๒. ถึงเวลาแล้วที่นำจะหารูปแบบการพัฒนาชนบทของไทย

การศึกษาเพื่อความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาไม่ใช่ผลเสียหายแต่อย่างใด วิทยาการกำลังก้าวไปสู่ความชำนาญเฉพาะอย่าง และประเทศไทยยังต้องการผู้เชี่ยวชาญอีกมากมาย ข้อสำคัญอยู่ที่ว่ารัฐได้มีวิธีการสรรหาบุคคลที่มีความชำนาญในแต่ละสาขามาใช้ถูกต้องกับวิชาการที่ว่เรียนกันมาหรือไม่ ระบบราชการได้เอื้ออำนวยโอกาสให้คนเหล่านี้ ใช้ความสามารถและแสดงออกอย่างเต็มที่หรือไม่ มีกลไกหรือสิ่งจูงใจอะไรบ้างที่ทำให้คนเหล่านี้ทุ่มเทให้กับวิชาที่ตนร่ำเรียนมา ความรู้สึกว่ นักวิชาการนั้นควรอยู่แต่ในวงการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเท่านั้น ยังคงมีอยู่ในหมู่ข้าราชการ งานวิจัยที่นักวิชาการผลิตออกมาอย่างมีคุณค่าหลายเรื่อง ไม่ได้รับการนำไปเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลย

ถึงเวลาแล้ว ที่รัฐควรจะทบทวนกลไกการใช้บุคคลที่มีความชำนาญเฉพาะมาใช้ประโยชน์ ใช้คนเหล่านี้มาเป็นขุมกำลังในการหาข้อยุติ หามาตรการและรูปแบบการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยให้สิ่งจูงใจกับคนเหล่านี้ ใช้วิชาชีพของเขาโดยตรง และยอมรับข้อเสนอ ข้อวิจัยต่าง ๆ ที่คน

เหล่านี้หามาได้จากสถานภาพและสิ่งแวดล้อมในเมืองไทย แทนการลอกเลียนแบบและการคัดลอกจากตำราต่างประเทศ

การพัฒนาชนบทที่ปัจจุบันดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนกว่า ๑๗ หน่วยงาน ยังไม่สามารถขยายประโยชน์ไปสู่หมู่บ้านส่วนใหญ่ในบางท้องที่ได้พิสูจน์ความสำเร็จในบางเรื่อง และในบางท้องที่มีแต่ความล้มเหลว ควรจะให้นักวิชาการทำการศึกษาทั้งหมด และริบเร่งประมวลเสนอรัฐบาลว่า สำหรับประเทศไทยรูปแบบการพัฒนาต้องการอย่างไร ในสถานการณ์ปัจจุบัน หากจะคงไว้ซึ่งวิธีการแบบต่างหน่วยงานต่างทำกันไป โฆษณากันไปตามความถนัด คงจะสิ้นเปลืองและไม่มีเวลาเหลือพอที่จะทำกันแบบนี้อีก เพราะทุกคนรู้แก่ใจว่า *เรากำลังสับสนและวุ่นวายพอสมควร ทั้งเหตุการณ์รอบบ้านและสภาพเศรษฐกิจภายในบ้านก็แสดงว่าน่าเป็นห่วง*

การศึกษาหารูปแบบการพัฒนา คงจะต้องรวมถึง การจัดระบบการบริหารราชการที่สามารถจะเอื้ออำนวยให้นำรูปแบบการพัฒนามาใช้ให้เป็นประโยชน์ตามเป้าหมาย ระบบบริหารราชการปัจจุบันนี้ ควรจะได้ทบทวนใหม่ เพราะเป็นรูปแบบที่ใช้เมื่อประเทศไทยมีประชากรเพียง ๘ ล้านคน ปัจจุบันมีถึง ๔๕ ล้านคน กลไกต่าง ๆ ขาดความคล่องตัวและไม่เอื้ออำนวยต่อประชากรส่วนใหญ่ การรื้อฟื้นรูปแบบการบริหารอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยฉับพลัน คงจะต้องหาขั้น

ตอนและวิธีการที่เปลี่ยนไปในระยะยาว แต่ขอ
ให้วางรูปแบบเป็นที่ละชั้นเพื่อไม่ให้กระทบกระ-
เทือนต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนบางฝ่ายที่ไม่
ยอมเสียสละอำนาจที่ตนครอบครอง และคาดหวัง
ว่าจะต้องครอบครองต่อไป บุคคลเหล่านี้จะมีปฏิ-
กิริยา และเกิดการต่อต้านอย่างรุนแรงด้วยวิธีการ
เฉียบแหลมจนผู้ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงต้อง
เลิกล้มไปในที่สุด

ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และการ
ประชุมสัมมนาระหว่างประเทศมิใช่จะไม่มี ประ-
โยชน์โดยสิ้นเชิง เพราะการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน
ประสพการณ์ย่อมทำให้คนในงาานนั้นเกิด
สติปัญญาที่จะคิดขยายปรับปรุงงานของตนให้ดี
ขึ้น แต่จะยังมีประโยชน์มากขึ้นหากผู้ที่มีหน้าที่
จัดประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมรู้จักการต่อรอง
และพึงระลึกอยู่ว่าอย่างไรเสียเราต้องมีรูปแบบ
ของเราเองที่จะใช้กับประชากรส่วนใหญ่ เราจะ
ต้องทำอะไรที่สามารถยืนอยู่บนขีดความสามารถ
ของเราเอง อย่าได้พึ่งการช่วยเหลืออยู่ร่ำไป
อย่าทำตนให้เป็นทาสความคิดและเป็นคนทำ
อะไรไม่ได้หากขาดความช่วยเหลือ ถึงเวลาที่จะ
ต้องทำงานโดยไม่กลัวการขาดแคลนแต่ต้องหา
วิธีการทำให้ได้ประโยชน์ บนพื้นฐานของความ
ขาดแคลน

๓. ปัญหาและความต้องการของ ประชาชนที่รู้มานานแล้ว

ไม่ว่าจะเป็นการสัมมนาหรือการวิจัย ผล
ออกมาก็คงไม่แตกต่างกันเท่าไรในเรื่องปัญหาและ

ความต้องการของประชาชนที่รัฐบาลต้องรับภาระ
เข้าไปให้ความช่วยเหลือ จะแตกต่างกันก็แต่ใน
รายละเอียด และข้อปลีกย่อยเท่านั้น เพราะ
ฉะนั้นจึงไม่น่าจะเสียเวลาจัดการประชุม
สัมมนาค้นหาปัญหาอะไรกันอีก เปลืองทรัพยากร
อย่างน่าเสียดาย ควรจะค้นหาวิธีที่ยอมรับร่วม
กันว่า ทำอย่างไร จึงจะหารูปแบบที่สามารถนำมา
ปรับใช้กับสถานการณ์ของไทยปัจจุบัน ถึงแม้
จะไม่สามารถใช้กับหมู่บ้านทั้ง ๕๐,๐๐๐ หมู่บ้าน
อย่างน้อยที่สุด ๔๐,๐๐๐ หมู่บ้าน ก็น่าจะเป็น
ประโยชน์อย่างมหาศาล

เพื่อความแน่ใจในเรื่องปัญหาและความ
ต้องการของประชาชนชนบท เท่าที่รวบรวมมาได้
จากเอกสารต่าง ๆ เห็นจะไม่พ้นจากเรื่องต่อไปนี้

๑. ต้องการน้ำดื่ม และน้ำใช้ เพื่อการ
เกษตรตลอดปี
๒. ต้องการถนนที่ใช้การได้ตลอดฤดูกาล
รวมทั้งสะพานที่ไม่ชำรุดตามฤดูกาล
๓. ต้องการให้มีความสงบเรียบร้อยภายใน
หมู่บ้านไม่มีโจร ผู้ร้ายลักขโมยวัวควาย
๔. ต้องการอยู่อย่างสันติไม่มีผู้ก่อวาทน
การเมืองมาทำให้ชาวบ้านอยู่อย่าง
ไม่เป็นสุข
๕. ต้องการบ้านเรือน อาหาร และเครื่อง
นุ่งห่ม
๖. ต้องการมีงานทำในระหว่างว่างจากการ
ทำนา

๗. ต้องการบริการด้านสาธารณสุขที่ให้การรักษายาบาลคนเจ็บไข้ได้ป่วยได้ทันเวลาและมีประสิทธิภาพ
๘. ต้องการที่ดินทำกินเป็นของตนเองไม่ต้องเช่าหรือทำงานเป็นเพียงผู้รับจ้างแรงงานที่ขาดเสถียรภาพ
๙. ต้องการยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ย พันธุ์พืช ผักต่าง ๆ ที่ให้ผลดีแต่ลงทุนต่ำ
๑๐. ต้องการปลดปล่อยหนี้สินหรือต้องการสินเชื่อ เพื่อนำไปลงทุนเพื่อการผลิต
๑๑. ต้องการตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตและต้องการขายผลผลิตในราคายุติธรรมไม่ถูกกดราคา
๑๒. ต้องการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ ตามแต่ละท้องถิ่นที่เหมาะสม และต้องการให้มีการป้องกันโรคระบาด รวมทั้งต้องการอาหารสัตว์บางประเภทในราคาถูก
๑๓. ต้องการปรับปรุงฝีมือและความรู้การประกอบอาชีพให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันทั้งด้านการเกษตร และด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ตนถนัดอยู่แล้ว
๑๔. ต้องการให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษาที่นำไปประกอบอาชีพ หรือช่วยพ่อแม่หารายได้เพิ่มขึ้นเมื่อจบการศึกษา

ความต้องการที่แสดงไว้ข้างต้นจะเป็นความต้องการพื้นฐานหรือความต้องการขั้นปฐมภูมิอะไรก็แล้วแต่จะเรียกตามความถนัด แต่เป็นความต้องการที่พบอยู่เสมอในหมู่บ้าน บางหมู่บ้านอาจยังไม่มีความต้องการหรือปัญหาบางอย่างยังไม่เห็นเด่นชัด แต่หลาย ๆ ข้อใน ๑๔ ข้อที่กล่าวมานี้ เชื่อว่าผู้ที่คลุกคลีในงานพัฒนาชนบทจะต้องพบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงอาจกล่าวสรุปว่า **ปัจจุบันนี้เรารู้สึกว่าทุกข้อของชนบทไทยที่ประสบอยู่ และรู้ว่าหากจะจัดให้มีบริการเหล่านี้ จะโดยรัฐจัดให้หรือประชาชนร่วมกันจัดให้มีขึ้น ในรูปหนึ่งรูปใดก็ตาม ย่อมจะขจัดปัญหาความต้องการของชาวบ้านได้**

ไม่จำเป็นต้องมาเสียเวลาจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง ขอให้ลงไปดูกันในหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านตัดสินใจกันเองว่า เขาต้องการทำอะไรกันก่อนหลังจากปัญหาข้างต้น และต้องให้เขาทำด้วยไม่ใช่ทำให้ฝ่ายเดียว คือ ต้องปลุกฝังให้ชาวบ้านเข้ามามีความรับผิดชอบการพัฒนาด้วย ไม่ใช่ให้ความร่วมมือกับทางราชการอย่างที่เคยรณรงค์กันมา ความจริงผลการพัฒนานั้น ย่อมได้กับชาวบ้านผู้จะต้องอยู่ในหมู่บ้านอีกชั่วชีวิตจากนี้ไป

๔. ปัญหาและข้อควรแก้ไขในระบบราชการ

การแก้ไขระบบการบริหารราชการได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วง ๔-๕ ปีที่แล้วมา มัก

จะมีการอภิปรายถึงปัญหาระบบราชการทุกครั้งที่มีการจัดสัมมนา และการประชุมแต่ละครั้งก็ได้มีการเสนอข้อแก้ไข เพื่อให้การพัฒนาชนบทที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่แล้วปัญหาเหล่านี้ก็ยังคงทับถมอยู่ เพราะขาดความผูกพันต่อเนื่องและขาดอำนาจในการตัดสินใจให้มีการแก้ไขอย่างเด็ดขาด จนไม่รู้ว่ามีปัญหาเหล่านี้ใครควรจะเป็นผู้มีอำนาจในการแก้ไขมักจะมีการโต้เถียงกันตามลำดับขั้นว่าเป็นเรื่องของเบื้องบน เราเป็นเพียงคนเล็ก ๆ ไม่มีอำนาจจะไปแก้ไข แท้ที่จริงแล้ว คนในระบบราชการทุกคนมีส่วน จะต้องช่วยแก้ไข เพราะทุกคนมีตำแหน่งหน้าที่ตามอำนาจกฎหมาย ประเด็นอยู่ที่ว่า คุณจะยอมรับหรือไม่ว่าภายใต้อำนาจที่ตนมีอยู่นั้น ก็สามารถจะแก้ไขได้ในหลายเรื่อง หากจะช่วยแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงการกระทำบางอย่างที่จะสร้างบารมี สร้างอาณาจักร และสร้างไว้ซึ่งอำนาจ เพื่อแสดงถึงศักดิ์ศรี และอภิสิทธิ์แล้ว เชื่อว่าระบบบริหารราชการคงจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น และเอื้ออำนวยต่อรูปแบบการพัฒนาชนบทมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

จากการรวบรวมปัญหาสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาการฝึกอบรมประเภทต่าง ๆ แล้ว คงพอจะสรุปได้ว่าปัญหาและข้อแก้ไขในระบบการบริหารราชการปัจจุบันมีอะไรบ้าง

๑. หน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาชนบทมีมากมายและอยู่ภายใต้กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ

จนขาดเอกภาพในวิธีการพัฒนาและการสั่งการ จังหวัดและอำเภอไม่สามารถควบคุมและบริหารงานพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้าน เพราะอำนาจการตัดสินใจอยู่กับส่วนกลาง กรมและกระทรวงมักจะมีหนังสือสั่งการให้จัดทำโครงการในระยะเวลากระชั้นชิด จังหวัดและอำเภอไม่มีเวลาพอที่จะปรึกษาและหาความต้องการจากประชาชนอย่างแท้จริง

๒. การแก้ปัญหาเรื่องต่างคนต่างทำ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานระดับต่างๆ ไม่สามารถแก้ปัญหาการซ้ำซ้อน ข้าราชการยังรับผิดชอบต่อกรมและกระทรวงแทนที่จะมีความรับผิดชอบต่อประชาชนต่ออำเภอจังหวัดที่ตนสังกัดอยู่ ทั้งนี้เพราะระบบการแต่งตั้งโยกย้ายการให้ความดีความชอบเป็นเรื่องของกรมเจ้าสังกัด

๓. ระบบการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ยังต้องเสนอขอตามลำดับขั้น ตั้งแต่อำเภอ จังหวัด จนขึ้นการอนุมัติจากกรมและกระทรวงที่กรุงเทพฯ และยังต้องผ่านการกลั่นกรองอนุมัติขั้นสุดท้ายที่สำนักงานประมาณ จึงต้องใช้เวลามากกว่าจะโอนเงินให้ดำเนินการได้ก็หมดฤดูการทำงาน หรือมิฉะนั้นก็ใกล้สิ้นปีงบประมาณ

๔. ข้าราชการส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบและเอาใจใส่อย่างแท้จริงต่อโครงการพัฒนาที่ส่วนใหญ่ทำงานให้ผ่านไปวัน ๆ ตามกำลังความสามารถที่ใช้ไม่เต็มที่ โครงการจะสำเร็จหรือล้มเหลวไม่มีผลต่อตำแหน่งหน้าที่มากนัก เพราะ

ระบบการลงโทษและการให้คุนทางราชการไม่จริงจัง มูลเหตุจูงใจไม่ได้อยู่ที่การทำงานให้สำเร็จ กลับเป็นเรื่องพวกพ้องและการวิ่งเต้น

๕. ข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถดีมักจะไปอยู่ร่วมกันในส่วนกลาง ข้าราชการส่วนภูมิภาคไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมด้านประสิทธิภาพและสมรรถภาพการทำงาน อยู่ไปนาน ๆ ก็ไม่มีความรู้ความชำนาญ ทำงานด้วยสามัญสำนึก และอาศัยประสบการณ์เก่า ๆ ที่ตนเคยทำมาในอดีต

๖. การจัดทำแผนจังหวัดส่วนราชการต่างๆ ได้เสนอโครงการและของงบประมาณมากมาย แต่พอจัดสรรให้จริง ๆ ได้เพียงส่วนน้อย ทำให้ส่วนราชการต่าง ๆ ไม่มีศรัทธาต่อการทำแผนอีก การทำแผนจังหวัดเป็นเพียงการนำโครงการมาเย็บรวมกันเข้า ยังไม่มีแบบแผนและวิทยาการการวางแผนที่ทุกส่วนราชการยอมรับกัน และส่วนใหญ่เป็นโครงการที่นำเสนอโดยส่วนราชการมากกว่าเป็นโครงการของชาวบ้านในหมู่บ้าน

๗. ข้าราชการส่วนภูมิภาคถูกโยกย้ายสับเปลี่ยนอยู่เป็นประจำ ไม่มีระยะเวลาแน่นอน จึงเป็นเหตุให้ขาดความต่อเนื่องของโครงการ มีปัญหาเรื่องการศึกษารองบุตร และการเปลี่ยนอาชีพของแม่บ้านตามสามี ข้าราชการจำนวนไม่น้อยต้องอยู่แยกครอบครัวทำให้สิ้นเปลืองและขาดความอบอุ่นในครอบครัว

๘. การประสานงานระหว่างส่วนราชการเป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์ส่วนตัวไม่ได้

เป็นไปตามระบบกลไกทางราชการ เมื่อมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนข้าราชการอยู่เป็นประจำ จึงเป็นเหตุให้โครงการต่าง ๆ หยุดชะงักและไม่มีความต่อเนื่องทั้งที่บางโครงการเริ่มต้นมาดีแล้ว

๙. การพัฒนาองค์กรประชาชนให้มีความรับผิดชอบในการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อประกอบการธุรกิจ เช่น สหกรณ์ และรวมกลุ่มคนเป็นตัวแทนการปกครองท้องถิ่นในอนาคต เช่น คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน องค์กรเหล่านี้ยังไม่แข็งแรงพอที่จะรับผิดชอบ เพราะระบบราชการยังค้ำจุนและไม่เปิดโอกาสให้ฝึกหัดการบริหารงานพัฒนาอย่างแท้จริง ยังขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ สภาตำบลทำแผนพัฒนาตำบล แล้วก็ไม่มีงบประมาณจะดำเนินการเอง ยังต้องขอความเห็นจากทางราชการตามลำดับชั้น จึงทำให้องค์กรประชาชนไม่มีโอกาสเข้มแข็งสักที

๑๐. ระบบการรายงาน การติดตามผล และการควบคุมโครงการพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ระบบราชการไม่ได้สนใจอย่างจริงจังเมื่อโครงการดำเนินการไปแล้วก็แล้วกัน จะเป็นประโยชน์มากน้อยต่อประชาชนเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ขอให้ทำตามที่เจ้าสังกัดสั่งแล้วก็ใช้ได้ การรายงานผลมักกระทำกันในรูปแบบสถิติเชิงปริมาณมากกว่าในเชิงคุณภาพและมุ่งหวังเพื่อการประชาสัมพันธ์ผลงานมากกว่าการวิเคราะห์ผลประโยชน์ต่อประชาชนในเขตโครงการ

๑๑. ระบบงบประมาณจัดสรรเป็นรายการ ทำให้โครงการต่าง ๆ ต้องขอเงินจัดสรรกับกรมเจ้าสังกัด บางครั้งโครงการหนึ่ง อาจไปหลายกรมด้วยกัน เพราะผู้จัดสรรงบประมาณเป็นคนละหน่วยที่คุมกรมอยู่ จึงเป็นเหตุให้มีการอนุมัติโครงการมาพร้อมกันบ้างเพราะตอนเสนอขอไปนั้นไม่แน่ใจว่ากรมใดจะสามารถให้การสนับสนุนงบประมาณ น่าจะเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณเสียใหม่ ให้เป็นแบบจัดสรรให้ตามสาขาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แทนการจัดสรรให้เป็นรายการอย่างปัจจุบัน

๑๒. โครงการพัฒนามีหลายหน่วยงานที่ทำกันในรูปแบบทดลองตามจังหวัดต่าง ๆ และทำโดยความรับผิดชอบของหน่วยงานส่วนกลาง จังหวัดและอำเภอไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบอย่างจริงจัง เป็นแต่การรับรู้จากการแจ้งให้ทราบ เมื่อมีปัญหาที่แก้ไขไม่ได้จึงขอให้จังหวัดและอำเภอเข้าไปช่วยแก้ไขซึ่งมักจะซ้ำเกินแก้ และลงท้ายก็มากลายเป็นข้อบกพร่องของอำเภอและจังหวัด

๑๓. นักวิชาการในระดับอำเภอ ที่จะต้องลงไปช่วยเหลือโครงการพัฒนาของประชาชนนั้น มีไม่เพียงพอ ที่มีอยู่ก็ขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะช่างโยธา วิศวกร นักเกษตร พืชกรรม ปศุสัตว์ และนายแพทย์ โครงการพัฒนาต่าง ๆ จึงทำไปอย่างไม่มีมาตรฐานและไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้ทันเวลา เป็นเหตุให้ปัญหาของประชาชนที่ถกมมากขึ้นทุกที

น่าจะระดมนักศึกษาระดับสุดท้ายในสาขาเหล่านี้ ออกไปฝึกงานและช่วยงานระดับอำเภอจะช่วยบรรเทาความขาดแคลนได้

๑๔. โครงการพัฒนาหมู่บ้านที่ทางราชการรับผิดชอบ มักจะคำนึงถึงความพร้อมของสภาพหมู่บ้านและผู้นำชุมชน การคมนาคมสะดวกพอควรที่จะแสดงผลงานต่อเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง และมักจะต้องเริ่มต้นการทำงานเป็นกลุ่มเป็นรูปสหกรณ์ การให้สินเชื่อก็ให้เฉพาะผู้มีหลักประกันเท่านั้น ยุทธการการพัฒนาที่เป็นอยู่ จึงทำให้โครงการพัฒนาเอื้ออำนวยเฉพาะหมู่บ้านที่มีความเจริญอยู่บ้าง ส่วนหมู่บ้านล้าหลังจึงไม่เข้าข่ายประชาชนที่จะเข้ากลุ่มกู้เงินได้กล้าเสี่ยงต่อการปลุกพืชพันธุ์ใหม่ ได้ก็คือผู้มีอันจะกิน จึงเป็นเหตุให้ผู้ยากจนจริง ๆ ในหมู่บ้านไม่ได้รับประโยชน์ ยิ่งพัฒนา ช่องว่างระหว่างมีกับจนก็ยิ่งกว้างขึ้น

๕. ยุทธการและรูปแบบการพัฒนาชนบทในอนาคต

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในชนบทและขีดจำกัดของทางราชการ ดึงเสนอมาย่างต้นแล้ว ก็ออกจะเป็นห่วงว่าหมู่บ้าน ๕๐,๐๐๐ กว่าแห่งนั้น จะต้องมีการอุปโภคบริโภคอะไร จึงจะอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนในชนบท ในขั้นนี้คงจะยากที่จะกำหนดรูปแบบขึ้น โดยเฉพาะจะขอพิจารณารวมทั้งในแง่แนว

ความคิดและยุทธการจะนำไปสู่การหารูปแบบต่อไปในอนาคต

ความจริงการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่ก็แบ่งเป็นระดับมหภาค (MACRO) และระดับจุลภาค (MICRO) ทั้งสองระดับก็ต้องสนับสนุนและสัมพันธ์ต่อกัน สำหรับการพัฒนาชนบทก็น่าจะกำหนดยุทธการในระดับมหภาคและระดับจุลภาคควบคู่กันไป

ในขั้นนี้จะขอเสนอยุทธการพัฒนาชนบทว่า ในอนาคตควรจะทำอย่างไร แนวความคิดนี้ได้พิจารณาและวิเคราะห์จากสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมีข้อสมมติฐานว่าน่าจะทำได้ไม่ยากนัก หากมีนโยบายระดับชาติที่ตัดสินใจถือปฏิบัติร่วมกันทุกหน่วยงาน ความยากอยู่ที่ชาติอำนาจการตัดสินใจ การผูกพันทางการเมืองที่ต่อเนื่องกัน และไม่มีใครยอมเสี่ยงที่จะเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา

ก) ระดับมหภาค

๑. ต้องสร้างกลไกการวางแผนอย่างมีรูปแบบง่าย ๆ สามารถแสดงแผนงานโครงการในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งงบประมาณของโครงการในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล โดยแสดงให้ชัดเจนว่าโครงการใดให้ระดับใดรับผิดชอบดำเนินการ

๒. การจัดสรรงบประมาณให้จัดส่วนหนึ่ง (ประมาณ ๑๐-๒๐% ของงบพัฒนาประเทศ) มอบให้จังหวัดกับผู้มีอำนาจอนุมัติดำเนินการได้

โดยไม่จำเป็นต้องขออนุมัติส่วนกลางเพื่อให้การอนุมัติมีมาตรฐาน ให้จัดเจ้าหน้าที่จากสำนักงานประมาณไปประจำทำงานที่จังหวัด

๓. คณะกรรมการประสานงานด้านการพัฒนาต่าง ๆ ให้ยกเลิกหมด ให้มีเพียงชุดเดียวในระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ส่วนระดับตำบลให้ใช้คณะกรรมการสภาตำบล ระดับหมู่บ้านให้ใช้คณะกรรมการเพียงชุดเดียว โครงการพัฒนาต้องให้คณะกรรมการทุกระดับทราบ

๔. จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง ปรัชญาและอุดมการณ์การพัฒนาโดยยึดถือความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ให้ประชาชนเกิดความรับผิดชอบต่อหมู่บ้านและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาในเชิงแข่งขันเพื่อรัฐบาลจะได้ให้การสนับสนุนตามความสำเร็จของโครงการพัฒนาที่จัดทำในหมู่บ้าน สัมมนาดังกล่าวให้จัดตั้งระดับผู้นำชุมชน พ่อค้าประชาชน องค์กรอาสาสมัคร และข้าราชการทุกระดับ โดยใช้ศูนย์ฝึกอบรมของทุกส่วนราชการและวิทยากรของทุกส่วนราชการดำเนินการร่วมกัน

๕. กำหนดระยะเวลาอยู่ในตำแหน่ง และสถานที่ทำงานของข้าราชการให้แน่นอนเป็นวาระคราวหนึ่ง ๒,๓ หรือ ๔ ปี แล้วแต่ประเภทของงานและซีของข้าราชการ ทั้งนี้เพื่อข้าราชการจะได้ไม่ต้องเสียเวลาวิ่งเต้น มีเวลาทำงานตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้า

๖. ให้ข้าราชการที่อายุ ๕๕ ปีขึ้นไป มีสิทธิลาพักจากราชการ แต่ขอรับทำเงินเดือนเต็มจนกว่าถึงอายุ ๖๐ ปี จึงเข้าเกณฑ์เกษียณอายุ ในระหว่างลาพักราชการข้าราชการผู้นั้นต้องกลับไปทำงานให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนที่ตนอยู่ในงานอาสาสมัครตามความถนัดและความชำนาญ ในขณะที่รับราชการและจะต้องรายงานผลงานให้เจ้าสังกัดทราบทุกเดือน การทำเช่นนี้จะได้ประโยชน์สองทางคือ ทางหนึ่งข้าราชการมีอายุน้อยจะได้ก้าวขึ้นมาบริหารงานในขณะที่ยังหนุ่ม ส่วนผู้มีประสบการณ์และผ่านงานมามากให้ไปช่วยชุมชนของตนตามความถนัด

๗. งานพัฒนาขององค์การอาสาสมัครจะเป็นต่างประเทศหรือในประเทศให้ร่วมกับกรมหรือกระทรวงที่รับผิดชอบในเรื่องนั้น อย่าลงไปทำโดยเอกเทศและจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาจังหวัด อำเภอต้องเป็นผู้บริหารโครงการพัฒนาเช่นเดียวกัน ส่วนการช่วยเหลือทางวิชาการ และการติดตามผลให้องค์การอาสาสมัครรับผิดชอบร่วมกันองค์การอาสาสมัครไม่จำเป็นต้องจ้างเจ้าหน้าที่ลงมือปฏิบัติงานเอง ให้ใช้ โครงสร้างและเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่มีอยู่แล้ว องค์การอาสาสมัครจะให้การสนับสนุนด้านงบประมาณดำเนินการและทางวิชาการมากกว่าอย่างอื่น

๘. ต้องจัดให้มีทะเบียนแหล่งรวมนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ทั้งที่กำลังศึกษาอยู่ต่างประเทศ

ทำงานอยู่ต่างประเทศ และในประเทศ แสดงข้อมูลไว้พร้อมว่าคนไหนมีความสามารถและเชี่ยวชาญด้านไหน มีความรู้และทำงานอะไรสำเร็จมาบ้าง บุคคลเหล่านี้จะช่วยรัฐบาลในด้านการศึกษาเฉพาะเรื่อง การวิจัยค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ ที่รัฐบาลต้องการทราบ และให้คนเหล่านี้เป็นนักวิจัยมากกว่าเป็นนักบริหาร ให้มีมูลเหตุจูงใจให้ทำอย่างมีเกียรติและให้การยอมรับกับผลงานของเขา โดยให้รัฐมนตรี อธิบดีและผู้ช่วยราชการกอง ที่เกี่ยวข้องฟังการสรุปผลงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ

๙. ระบบงบประมาณต้องจัดเป็นรายสาขาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ งบประมาณตามสาขาต่าง ๆ ได้จัดวงเงินไปให้จังหวัดเป็นส่วนใหญ่ กรมต่าง ๆ ควรจะเน้นงบการค้นคว้าด้านวิชาการ สำหรับงบบริหาร ค่าจ้างเงินเดือนควรทยอยให้จังหวัดสามารถตั้งงบประมาณได้เช่นเดียวกับกรม จะได้ไม่ต้องรอการจัดสรรจากกรมให้เสียเวลา เพราะตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเทียบเท่าอธิบดีอยู่แล้ว รูปแบบการบริหารราชการกับการจัดระบบงบประมาณอาจแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ เพื่อให้จังหวัดมีเอกภาพในการบริหารงานคล่องตัวขึ้น ไม่ใช่เพียงแต่ทำหน้าที่คอยรับคำสั่งจากกรมและกระทรวงในส่วนกลางจนจังหวัดทำอะไรไม่ได้ ทุกอย่างต้องขออนุมัติจากคนส่วนกลางที่ไม่รู้ปัญหาและไม่รู้ท้องถิ่น หากทำได้เช่นนี้จะเกิดการแข่งขันในงาน

พัฒนาระหว่างจังหวัด และประชาชนก็เริ่มเห็นความสำคัญในด้านบริการของรัฐได้ทันใจ กรมต่าง ๆ จะทำหน้าที่คอยให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และควบคุมดูแลให้จังหวัดเป็นไปตามนโยบายรัฐบาล โดยการออกไปติดตามผลและประเมินผลงานของจังหวัด

บ) ยุทธการระดับภูมิภาค

๑. เมื่อมีการมอบอำนาจและมอบความรับผิดชอบให้กับจังหวัดในระดับมหภาคแล้ว จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงระบบการแต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด ต้องตั้งกฎเกณฑ์หรือคุณสมบัติของผู้ว่าราชการจังหวัดไว้เป็นบรรทัดฐานแน่นอนว่าผู้ที่จะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร มาจากหน่วยงานใดก็ย่อมได้ หากเข้าเกณฑ์ตามคุณสมบัติที่กำหนด และจำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการสรรหา และคัดเลือกผู้ว่าราชการจังหวัดคณะกรรมการคัดเลือกน่าจะมาจากส่วนราชการต่าง ๆ และควรจะอยู่ในตำแหน่งคราวละไม่เกิน ๒ ปี เช่นเดียวกัน นายอำเภอก็น่าจะมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ และมีคณะกรรมการคัดเลือกซึ่งอาจมาจากกรมต่าง ๆ แต่อำนาจขั้นสุดท้ายควรมอบไว้กับกรมการปกครอง เพื่อให้มีเอกภาพการควบคุม

๒. การพัฒนาต้องยึดหมู่บ้านเป็นหน่วยการพัฒนา โดยพิจารณาถึงการอยู่ดีกินดีในมาตรฐานขั้นต่ำ แต่ละหมู่บ้านควรจะต้องมีบริการ

สาธารณประโยชน์ประเภทใดบ้าง กำหนดไว้แน่ชัดในเป้าหมายการพัฒนา ในแต่ละอำเภอ และแผนงานพัฒนาที่ต้องจัดให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในทุกหมู่บ้าน

๓. ทุกหมู่บ้านจัดให้มีคณะกรรมการพัฒนา รับผิดชอบงานพัฒนา ให้ชาวบ้านคัดเลือกผู้นำการพัฒนาทั้งชายและหญิงรับผิดชอบงานพัฒนา หากผู้ใหญ่บ้านมีขีดความสามารถสูงก็ทำหน้าที่เป็นผู้นำการพัฒนาควบคู่กันไปได้ ผู้นำการพัฒนาต้องผ่านการฝึกอบรม จากศูนย์ฝึกอบรมของข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ต้องไม่รับค่าตอบแทน แต่ควรได้รับการยกย่องให้มาพบกับนายกรัฐมนตรีอย่างน้อย ๒ ปีครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนงานพัฒนาหมู่บ้านกับนายกรัฐมนตรี

๔. ผู้ว่าราชการจังหวัด ต้องมารับนโยบายโดยตรงในด้านการพัฒนาชนบทปีละครั้งกับคณะรัฐมนตรี เพื่อจะได้รู้แนວเน้นหนักว่าในแต่ละปีรัฐบาลได้มีนโยบายด้านใดที่จังหวัดต่าง ๆ ต้องรับไปดำเนินการ และต้องนำกลับไปแจ้งต่อ นายอำเภอและผู้นำการพัฒนาในระดับหมู่บ้านต่อไป

๕. มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ต้องจัดให้นักศึกษาในสาขาวิศวกรรม ช่างโยธา เกษตร และสาขาอื่น ๆ ที่อำเภอต้องการ ออกไปฝึกงานในปีสุดท้ายอย่างน้อยคนละ ๖ เดือน หรือ ๑ ปี เพื่อช่วยบรรเทาความขาดแคลนด้านเทคนิคและทำให้นักศึกษาได้รู้ถึงปัญหาในหมู่บ้านควบคู่กันไป ทั้งนี้ให้ผู้ปกครองนัก

ศึกษาออกเงินส่วนหนึ่งและรัฐบาลอุดหนุนส่วนหนึ่ง ถือเป็นหลักสูตรบังคับไม่ใช่อาสาสมัคร

๖. ต้องเร่งปรับปรุงคุณภาพของเจ้าหน้าที่ทุกระดับอำเภอและจังหวัดส่งเสริมให้มีหน่วยวางแผน ทุกระดับจังหวัดและอำเภอให้เข้มแข็งมีอำนาจทั้งทางวิชาการ งบประมาณ และสามารถทำหน้าที่เป็นเสนาธิการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอได้อย่างจริงจัง

๗. ต้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ ทำงานเป็นนักบริหารอย่างเต็มตัว ต้องถือว่างานของทุกส่วนราชการเป็นหน้าที่ของนักบริหารไม่ใช่ทำเพื่อกระทรวงมหาดไทย หรือกรมการปกครองอีกต่อไป กรมการปกครองไม่ต้องมีโครงการพัฒนาอาชีพหรืองานอื่นใดที่กรมอื่นรับผิดชอบอยู่แล้ว ให้มีแต่เงินอุดหนุนที่จัดสรรไปให้ระดับอำเภอ ให้นายอำเภอมีอำนาจอนุมัติตามวงเงินหนึ่งเพื่อสนับสนุนหน่วยงานอื่น ๆ ในกรณีจัดสรรเงินมาให้ไม่ได้หรือไม่พอ ต้องถืออำเภอเป็นหน่วยบริหารโครงการพัฒนา นอกเหนือจากการให้บริการแก่ประชาชน

๘. ต้องมอบอำนาจทางด้านงบประมาณให้กับคณะกรรมการสภาตำบลบางส่วน โดยกำหนดวงเงินให้แต่ละปี ในส่วนที่เป็นเงินอุดหนุนของราชการส่วนกลางสำหรับเงินภาษีบำรุงท้องที่มอบให้เป็นหน้าที่เด็ดขาดของสภาตำบลที่จะจัดการใช้ในรอบปี โดยกำหนดให้ทำตามแผนพัฒนาหมู่บ้านมาตรฐานขั้นต่ำที่ทุกหมู่บ้านควรจะต้องมีและ

ให้มีการจัดสัดส่วนไปให้กับหมู่บ้านที่ได้รับมาแล้วในอดีต

๙. ทุกหมู่บ้านต้องส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการหรือพ่อค้าภายในหมู่บ้านโดยได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากสภาตำบล เพื่อต่อรองกับพ่อค้าภายนอกหมู่บ้าน โดยยังไม่ต้องตั้งเป็นรูปสหกรณ์ในเบื้องต้น

๑๐. จัดให้มีการอบรมข้าราชการทุกระดับจังหวัดและอำเภอ โดยเชิญพ่อค้ามาเป็นวิทยากรบรรยายระบบสินเชื่อ การตลาด การจำหน่าย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำธุรกิจกับชาวต่างชาติ เพื่อจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำให้ข้าราชการมีความรู้ด้านตลาดด้วย มิฉะนั้นจะแก้ปัญหาด้านการกตราคาและการส่งเสริมผลผลิตที่ล้นตลาดคงจะยาก เพราะข้าราชการไม่มีความรู้และไม่มีพรรคพวก

๑๑. ระดับจังหวัดและอำเภอควรจะมีจัดองค์กรหรือสมาคมร่วมระหว่างพ่อค้ากับข้าราชการ แทนที่จะต่างคนต่างทำ และต่างเป็นปรปักษ์ต่อกัน ต้องเร่งสร้างความเข้าใจว่าทุกฝ่ายทำเพื่อการอยู่รอดของกันและกัน มิฉะนั้นข้าราชการก็จะมองพ่อค้าในทำนองเอาไรต์เอาเปรียบด้านราคาและคุมตลาด ส่วนพ่อค้าก็จะมองข้าราชการเป็นคนไม่เอาไหนเข้าขามเย็นขาม รีดไถและคอร์รัปชั่น การคบค้าสมาคมควรจะทำในรูปเป็นทางการมากกว่าการคบค้าเป็นการส่วนตัวและเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น

๖. สรุป

ข้อเขียนทั้งหมดที่เสนอมานี้เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันให้เห็นว่าปัญหาต่างๆ ทั้งในระดับหมู่บ้านและระบบราชการนั้น มีการประชุมสัมมนากันมานานแล้ว และส่วนใหญ่ก็รู้ปัญหาและทางแก้ไข แต่อาจแก้กันที่ปลายเหตุมากกว่าต้นเหตุ และที่แก้กันไปก็รู้ว่าคงช่วยอะไรไม่มากนัก แต่ไม่อยากกระทบกระเทือนถึงการอยู่รอดของตัวเองก็ทำกันไปตามหน้าที่

ในข้อเขียนนี้ได้เสนอยุทธการในเชิงมหภาคและจุลภาค ซึ่งอาจไม่ชัดเจนนัก แต่ก็ เป็นข้อเสนอที่คิดว่าน่าจะลองทำกันดูบ้าง ไม่ควรปล่อยให้ปัญหาการพัฒนาชนบทยืดเยื้อออกไป

มากกว่านี้อีก ประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาหอบ บ้าน จึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาโครงสร้างภายในเสียก่อน ยุทธการส่วนใหญ่เน้นไปในด้านโครงสร้างและจะแก้ได้มากน้อยเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับสภาวะจิตใจว่าทุกคนพร้อมหรือยังที่จะยอมเสียสละยอมเสี่ยงต่อการถูกตำว่าจากผู้เสียประโยชน์และผู้เสียอำนาจ และจะต้องต่อสู้กับผู้ชอบอ้างว่าเคยทำมาแบบนี้จะเปลี่ยนอย่างไร หรือไม่มีประเทศไทยเขาทำกัน ผิดตำราเล่มโน้นเล่มนี้ ทฤษฎีโน้นทฤษฎีนี้ ทำไมประเทศไทยจะกำหนดรูปแบบและแต่งตั้งข้าราชการพัฒนาชนบทของไทยให้เข้ากับสถานการณ์และเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงของไทยบ้างไม่ได้ ในเมื่อรูปแบบนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อคนในหมู่บ้าน ๕๐,๐๐๐ แห่ง

บรรณานุกรม

- อมร รักษาสัตย์ “การพัฒนาชนบทในเกาหลี บทเรียนสำหรับเมืองไทย”
โรเนียว ๘ ตุลาคม ๒๕๒๐
- ไพรัตน์ เคชะรินทร์ “ระบบราชการกับการพัฒนาเกษตรกร”
โรเนียว ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒
- ไพรัตน์ เคชะรินทร์ “โครงสร้างสังคมไทยกับการพัฒนาชนบท”
โรเนียว ๖ สิงหาคม ๒๕๒๒
- Far Eastern Economic Review “Thailand And The Poor Get Poorer”,
December 1, 1978
- Bard *Rural Development in China* Bard,
Comilla, April, 1977
- Mosher, A.T. “*Projects of Integrated Rural Development*
New York, Adc.
December, 1972
- Uphoff and Esman *Local Organization For Rural Development :
Analysis of Asian Experience*
Cornell University, Newyork. 1974
- Anthony Downs *Inside Bureaucracy*,
Little, Brown and Company, Boston, 1967